

İnternetde Yasaklar: Türkiye'nin İnternetle Sınavı

Mustafa Akgül, Bilkent Üniversitesi, akgul@bilkent.edu.tr

Türkiye'de İnternet 15 yaşını doldurdu. Türkiye İnternetinin temsil ettiği değişimi algılayamadı. Bu nedenle çok sancılı bir 15 yıl yaşadık. Gelişme planlı programlı olmadı. Çok hızlı bir şekilde ve kaygan zeminde gelişen İnternet, tüm dünyanın çözmekte zorlandığı problemleri ortaya çıkardı. İnterneti geliştirmek için yavaş davranan Türkiye, ortaya çıkan marjinal problemlere hızlı bir reflekle cevap verdi. Marjinal problemlere yasakçı bir refleksle yaklaşan Türkiye; böylece üyesi olmaya çalıştığı modern dünyaya ters bir yönde ilerleyerek, interneti zapturapt almaya çalışıyor. Bunu yaparken de Türkiye'ye zarar veriyor.

Dünya adına "Bilgi Toplumu" demeye çalıştığımız yeni bir toplum biçimine geçmenin sancılarını yaşıyor. Avrupa Birliği, İnternetin temsil ettiği değişimi, Sanayi Devriminden daha önemli olduğunu kabul ediyor; ve tüm Avrupayı bu devrimsel gelişmeye hazırlamak ve bu yolla dünyanın en dinamik ve rekabetçi ekonomisi olmayı Lizbon Hedefleri olarak kabul etti. E-avrupa projesi de bu kapsamda başladı ve devam ediyor.

İnternet bilgi ve enformasyonun üretilmesi, saklanması, taşınması, işlenmesi ve sunulmasını çok hızlı, kolay ve ucuz yapılmasının sonucudur. Bu değişim ekonomin yapısını, insan gücü gereksinimi, mesleklerin yapısını, kısaca yaşamın pek çok buyutu değiştirmeye başlamıştır. Bir yandan teknolojinin sürekli gelişmesi, öte yandan internetin çok merkezli, dağıtık yapısı çözümü çok zor pek çok konuyu gündeme getirmiştir. İnternet bugün 1.3 milyar insan, 550 milyon kayıtlı bilgisayar, 150 milyon civarında web ve alan adı, 100 milyar civarında sayfayı kapsamakta, 60 Milyon kişinin kişisel webi yada/günlüğü olduğunu, 100 Milyon ölçüsünde videonun yüklü olduğunu düşünüyoruz. Bu devrimsel bir değişimin yansımasıdır.

Türkiye bu devrimsel değişime ayak uydurmak, ondan yararlanmak konusunda düzgün kurumsal bir yapıyı kuramadı; iyi kötü bir strateji oluşturmakta ve hayata geçirmekte geç kalmış durumda. Zaman zaman da ciddi yasakçı refleklemlerle toplumun gündemine oturdu. Bugünlerde youtube, alibaba, wordpress, geocities gibi yerlerin çok sık ve uzun süreli yasaklanması, daha doğrusu Türkiye'de yaşayanların çoğunluğuna erişimin engellenmesi artık Türkiye'ye zarar vermeye başlamıştır. Biz bu konuyu irdeleyeceğiz.

Türkiye Siber Suç sözleşmesi hazırlıklarına katılmış olmasına rağmen bazı sakıncaları nedeniyle sözleşmeyi imzalamamıştır. Sözleşme, devletlerin kendi mevzuatlarında yapılması gereken değişikliklerin çerçevesini çiziyordu. Biz sivil toplum kuruluşları TCK ve CMUK çıkarken bu eksiklikleri kapatmaya çalıştık. Bilişim Şuraları sırasında Hukuk Çalışma Grupları kapsamlı raporlar üretti. Daha önceleri de İnet-tr konferanslarında Bilişim ve İnternet Hukuku'nun çeşitli boyutları, TCK taslağı, İnternet aktörlerin Sorumlulukları gibi konular enine boyuna tartışıldı; çeşitli öneriler oluşturuldu. TCK tasarısı gündemde iken, biz Bilişim STK'ları Hukuk Çalışma Grubu olarak, TCK'nın

bilişimle ilişkin maddeleri konusunda görüş belirttik, somut madde önerileri sunduk. Çok azı o an kabul gördü, çok hızlı yasalaştığı için ikna ve diyalog için yeteri zaman bize ayrılmadı. CMUK ise o kadar hızlı yasalaştı ki, bizim bir görüş iletme şansımız bile olamadı.

Ülkemizde İnternete ilişkin ilk yasa çalışması RTÜK yasası çıkarken, Anayasa Komisyonunda basın kanununa eklenmek isteyen "İnterneti Basın Kanununun tabi tutan" yasa maddesi idi. 55. Hükümet, alternatif medya görüntüsü haline almaya başlayan internet yayıncılığında rahatsız olmuştu. Koalisyon ortağı 3 partiden birer temsilcinin ortak imzası ile önerilen bu madde ile, interneti basın kanununa tabii kılarak cezaları %50 artırmak ve böylece İnternetdeki istenmeyen sesleri kısmak hedeflenmişti. RTÜK kanununda çok tartışmalı maddelerin arasına eklenen bu maddenin, her web sayfasının 2 kopyasının savcılığa iletilmesi gerektiği anlamına geldiği anlaşılınca, kamuoyu isyan etti. İlgili madde, genel kurulda yumuşatıldı; hakaret ve yalan haber için para cezasının ağırlaştırılmasına dönüştü. Cumhurbaşkanı veto edildi ama, tekrar olduğu gibi bir sene sonra, İnternet Haftası ile Bilişim Şurası arasında tüm Sivil toplumun çığlıkları arasında yasalaştı.

Bu arada UYAP projesi başlamıştı. Az sayıda Bilişim Hukuku seminerleri hakim ve savcılara veriliyordu. Ama, son değerlendirmede, ülkemiz hakim, savcı ve avukatlarını bilişim ve internet konusunda eğitmek için yeterli çabayı harcamadı.

Adalet Bakanlığı daha sonra bir "İnternet Yasası" çıkaracağını ilan etti. Bu amaçla bir komisyon kurulmaya başlandı. Ama, komisyon bir sene sonra çalışmaya başladı. Güvenlik ağırlıklı kamu temsilcileri ve Üniversite kaynaklı hukukçuların ağırlıklı olduğu komisyonda az sayıda bilişimci vardı. İnternet sektöründe çalışan özel sektör temsilcisi ve sivil toplum kuruluşu temsilcisi yok denecek düzeydeydi. Daha sonra bir servis sağlayıcı eklendi. Uzun tartışmalardan sonra Başbakanlığa sunulacak bir taslak ortaya çıktı. Taslak Adalet Bakanlığı webine konmuştu.

Bu sırada ülkenin gündemine "çocuk pornosu" oturdu. Çocuk pornosu haberleri, abartılarak kamuoyu yaratıldı. "Temiz İnternet" söylemleri ortalığı kapladı. Başbakan'ın talimatı sonucunda Ulaştırma Bakanlığı durumdan vazife çıkardı. Adalet Bakanlığı ve Adalet Bakanlığı taslağı bir kenara bırakıldı. 5651 nolu yasa çok hızlı bir şekilde, kamoyunda yeteri kadar tartışılmadan, uzman Sivil Toplum Kuruluşlarının çığlıkları arasında, çocuk pornosu bahanesiyle, "temiz internet" söylemleri ile çıkartıldı. Böyle bir yasanın Avrupa Birliği ve modern dünyada olmadığını kamuoyuna ve kanun koyucularımıza bir defa daha hatırlatmak isteriz. Yasa metnine son anda "Atatürk'e ilişkin suçlar" ve cevap hakkı eklendi. Bu 2 eklenti, taslağın başlangıçta ilan edilen başlık, amaç ve kapsamı ile çelişmekte.

Türkiye'de 5651'den önce mahkemeler webleri yasaklamaya başlamıştı. Bu Askeri mahkemenin "yolsuzluk.com"u yasaklamasıyla başlamıştı. Artık mahkemelerimiz, interneti bir medya ortamı olarak değerlendirmeye başlamış, ve kolayca, fikri haklardan, kişilik haklarından dolayı internetde bir webe, bir alan adına, bir IP'ye yasak getirmeye başlamıştı. Bunu pek çok halde

tedbir kararı olarak alıyordu. Tüm bunlar, çok haklı ve adil olabilir. Ama, gördüğümüz uygulamalar, bir bilirkişi incelemesine bile tabii olmadan, yeteri teknik birikim olmadan, tabir caizse, "vur deyince öldür" türü bir uygulamaya döndü. Benzeri bir şekilde, basın gibi algılanan internetde işlenen suçların cezalarının %50 artırılması çok olağan bir uygulama haline gelme eğiliminde. Ama, gün geçtikçe hayatımıza daha fazla giren İnternet istisna değil temel araç olmaya başladı!

İnternet Yasakları Adaletsizce Uygulanıyor!

Bugünlerde mahkemelerimiz gerek 5651 yoluyla gerek başka yasalara dayanarak youtube, wordpress, geocities, alibaba gibi bir çok web sitelerine erişimi sık sık kapatmaktalar. Bu yasaklamaların çok ciddi bir adaletsizliği yarattığını pek çok kimse farkında varmıyor. Bu yasaklama kararlarını bir an için doğru kabul edelim ve uygulamanın sonuçlarını inceleyelim. Amerikan kongre kütüphanesi, bugün, dünyadaki en büyük kütüphanesidir. Youtube'un bir video nedeniyle tümüyle kapatılması, Kongre kütüphanesinin bir kitap nedeniyle kapatılmasına eşdeğerdir. Bir başka benzetme, diyelimki icinde binlerce dükkan olan alışveriş merkezlerinin olduğu bir mahalle ya da kompleks var. Bir dükkanının faaliyeti durdurmak için tüm mahalleyi kapatıyoruz. Bu Telekomunikasyon Kurumu'nun (TK) ilgili yönetmeliği yeteri kadar tartışmadan çıkartması, ve hakim, savcı ve avukatlarımızın teknik bilgilerinin zayıf olmasının sonucudur diye düşünüyoruz. wordpress.com, geocities.com gibi yerlerde dünyanın pek çok dilinde milyonlarca kişinin, ürettiği pek çok beyin emeği nesne var. Bunların çok önemli kısmı Türk vatandaşları tarafından üretilmiş durumda. Mahkemelerimiz, bir sayfanın hukuka aykırı olduğunu düşünerek tedbir kararı olarak erişimi engellemesi, orada kendi beyinsel, ticari, artistik vs ürünlerini sergileyen türk vatandaşlarını, onları ve başka dillerde başkalarının yazdıklarını okuyan, onlarla etkileşime giren türk vatandaşlarını cezalandırıyor. Mahkeme cidden wordpress.com da yer alan kanunlara uygun olarak bulunan, bazıları iş yapan, diğer türk vatandaşlarını mı cezalandırmak istedi ? Bu hukuka uygun mu?

Bir broşur yasaklanınca, bir kitap toplatılınca, bir dergi toplatılınca, sadece o nesne yasaklanıyor. İnternetde durum farklı. Kullanılan yasaklama ve erişimi engelleme tekniği yasak kararının kapsam alanında olmadığı halde pek çok nesne, birim ve web, bu karardan etkileniyor. Kanımca, bu kişilerin uğradıkları zarar nedeniyle dava açma hakları oluşuyor. Her halukarda, mahkemenin verdiği yasaklama kararından hedeflenen çok daha fazlası etkileniyor; ve bundan Türkiye zarar görüyor. Öte yandan yasaklama, sadece Türkiye'de algılanabiliyor; Türkiye dışı için bir reklam etkisi bile olabiliyor.

Genelde İnternetde yasaklama 3 şekilde oluyor: DNS sistemi yoluyla, IP ile engelleme, ve nesne engelleme. En kolay yol, DNS sistemine müdahale ederek gerçekleşiyor. Yasaklamak istenilen alan adı için, Türkiye'deki servis sağlayıcılarda sahte alan adı tanımı yaparak (DNS tempering), o alan adı icindeki tüm adresleri TK ya da en büyük servis sağlayıcı olan Türk Telekomun mahkeme kararını sergileyen webine işaret etmektedir. Bu wordpress.com, geocities.com da giderek tüm yasaklamalarda kullanılmaya başlandı. Detaylarını aşağıda anlatacağımız nedenlerle büyük adaletsizliğe sebep olan bir sistem. Bunu, aşmanın çok kolay olması nedeniyle, bununla birlikte IP

engelleme birlikte yapılmaya başlandı. Bunun da ötesinde ilgili alan adının, DNS sunucuları için de mahkemenin açıkca yazmamasına rağmen, DNS sorgulaması için IP engellemesi yapıldı.

IP engellemesi, bir alan adının web sunucusunun IP numarasına giden ve gelen paketlerin Türkiye girişlerindeki yönlendiricilerde çöpe atılmasıyla olmaktadır. Talep paketi gitmeyince, O IP'den paketde gelmeyecektir. Web adresi ile IP numarası arasındaki ilişki çoklu ilişkidir. Genelde bir IP üzerinde binlerce, hatta milyonlarca web hizmete sunulabilmektedir. Çok büyük webleri sunmak için de pek çok IP numarası aynı anda kullanabilmektedir. Geocities, wordpress gibi milyonlarca kişisel ve ticari webi barındıran yerlerde IP engellemesi büyük adaletsizliklere sebep olmakta, insanları komşuları yüzünden cezalandırmaktadır.

Üçüncü yol, nesne temelli engellemedir. Tüm alan adını yasaklamak, ve bir IP'ye gidecek tüm paketleri çöpe atmak yerine; O IP'ye gidecek paketleri, bir başka sunucuda yakından incelemek, ve hukuka aykırı bulunan nesneyi talep eden paketleri çöpe atmak yoludur. Bunu kolayca TK yapabilir. Aslında bunun daha basit yolu "caching proxy" denen sunucu ile yapmak mümkün. Vekil (proxy) sunucuları gelen nesnelere kendi özel alanında tutup, bu özel alandaki nesnelere tekrar tekrar istememe esasına dayanır. Dansguardian gibi, içerik filtreleme yazılımları ise nesne, alan adı ve başka kriterlere göre filtreleme yapabilir. Squid ve Dansguardian bu amaçlarla birlikte kullanılan açık kaynak yazılımlardır.

Alan adı kayıtlarını değiştirmenin (DNS tempering), webi engellemenin dışında başka yan etkileri de olacaktır. Bizim DNS sunucularını kullanan herkesin o alan adıyla ilgili tüm İnternet hizmetleri kesilecektir. E-posta hizmeti bunun bir örneğidir. O alan adını içeren her şey geçersiz olacaktır. Bu haberleşme özgürlüğünü engellemek şeklinde tecelli edecektir. Tabii ki Anayasa'ya ve AB kriterlerine aykırıdır.

5651'in Telekomunikasyon Kurumu'na verdiği yetki ve görevler arasında ise "yurt dışındaki" web sitelerine erişimi sorgusuz sualsiz, kapatma yetkisi var. TK bu madde kapsamında bir kac yüz webi kapattığını ilan etmiştir. Mahkeme denetimi olmadan, TK'nın 5651 kapsamında webleri kapatması kanımca sansür ve yargısız infazdır. TK'nın erişime kapatılan web sitelerinin hangileri olduğunu ne kamuoyuna, ne de kapatılana haber verme yükümlülüğü bulunmakta. TK, bu erişime kapattığı webleri, bürokratik yapının dışında uzman ve sivil yapılarla da paylaşma durumunda değildir.

Dünya İnternetine Türkiye'de Kaydolun Diyoruz!

"Yurt Dışı"nın yasada bir tanımı yok. Yönetmelik sonrası uygulamadan benim çıkardığım sonuç: TK'ya yer sağlayıcı olarak kaydolmayanlar yurt dışı kabul ediliyorlar. Yurt dışındaki bir firma, TK'ya yer sağlayıcı olarak kaydolursa, Türkiye'deki bir yer sağlayıcı gibi işleme tabi tutulacak. Bu iki şey ifade ediyor: i) TK mahkeme denetimi olmadan o yer sağlayıcısının webine yasak koyamayacak; ii) Bir mahkeme yasaklama kararı verirse, TK bunu kısa bir süre erteleyip, hukuka aykırı nesneyi kaldırmaya çalışacak; nesne zamanında kalkarsa, ilgili mahkemeye yasak kararının kaldırılması istenecek. Böylece,

tüm dünyadaki içerik ve yer sağlayıcılara bizim kurallarımıza uyun diyoruz. Bize kaydolun, faaliyet belgesi alın, bize rapor verin diyoruz; yoksa sizi sorgusuz sualsiz yasaklayabiliriz diyoruz. Bunu dünyada yapmaya çalışan ilk ve tek ülkeyiz. Ulaştırma Bakanımızın deyişle “dünyaya örnek oluyoruz”.

Youtube olayı

Youtube gibi içeriği kullanıcının ürettiği myspace, flicker, facebook gibi yerlerde çok hızlı bir şekilde içerik yüklendiği için, içeriğin anında çeşitli açılardan denetimi mümkün değil. Bunlar, izleyiciden, kullanıcıdan, üleklenden gelen talep üzerine ancak denetleme yapabiliyorlar. Bu işin yapısı ve iş modelinin doğal sonucu. Youtube da kullanıcılar bir içeriğin kalitesiz olduğu için bile kaldırılmasını isteyebilirler, ve yeteri kadar böyle talep gelince bu istek yerine getiriliyor. Asıl önemli olan, bir işaretleme (flag) sistemi ile 18 kategoride sorunlu olabilecek içeriğe haber vermek mümkün, ve ek mesaj yazarak detay bilgi de eklemek mümkün. Bu tür talepleri ortalama 24 saatte inceleniyor ve gerekli işlem yapılıyor. Atatürke hakaret gibi konuların önceliği var, genelde birkaç saatte işleme tabii tutulduğu youtube yetkililerince geniş katılımlı bir toplantıda belirtildi.

Youtube'i TK'ya ya da mahkemelere haber veren yurttaşlar, aynı anda youtube üzerinden gerekli uyarıyı yapsalar, yasaklama kararı çıkana kadar sorun çözülmüş olabilir. Yukarıda bahsettiğim zararlı nesnenin kaldırılma girişimi TK tarafından gündeme alınmıyor. Bunun nedeni, youtube'un yer sağlayıcı faaliyet belgesi almaması. Youtube ilgilileri biz ABD'de mukim bir şirketiz, Türkiye'de bir operasyonumuz yok, Türkiye gibi 200 civarında ülkeye hizmet veriyoruz, her yerden lisans alamayız diyorlar. Ama, youtube'un doğal olarak avukatları, halkla ilişkiler şirketi var; yani iletişim olanakları var. TK ilgili yönetmelikleri açık ortamlarda bildiğim kadar tartışmadı. Benim anlamakta zorlandığım, TK'nın sorunu çözebilecekken sorunu faaliyet meselesine indirgemesi.

Özetle 5651 ile somutlaşan ama onunla sınırlı olmayan internet yasakları, adil değil, tür vatandaşlarını cezalandırıyor ve dolayısıyla Türkiye'ye zarar veriyor. Bunun bir de ülkenin uluslararası arenadaki imajına verdiği zarar da çabası. AB'ye girmek isteyen, dünya ile bütünleşmek isteyen bir ülke amacıyla çelişen bir uygulama. Kanımca, bu yasaklamalar, yasanın zaten tartışmalı olan amaçlarını aşmış ve ülkemize zarar vermeye başlamıştır. Bu durumu nasıl düzeltiriz, onu araştırmaya başlamalıyız ?

Ne yapılmalı ?

Adalet Bakanlığı en başta seyirci konumundan çıkıp, sorumluluğunu üstlenmelidir. En başta, hakim, savcı ve avukatların bilişim konularında bilgilerini güncelleyecek bir yapı kurulmalıdır. Hukuk fakültelerin müfredatında Bilişim ve bilişim Hukukun girmesi teşvik edilmeli, desteklenmelidir. Bu çabada barolar ve STK'larla iş birliği yapılmalıdır. Bu işler belli bir düzene girene kadar, az sayıda “uzmanlık mahkemesi”, bu tür konulara bakmalı, bu kamu ve sivil toplum ve üniversiteden uzmanlarla desteklenmelidir.

Sorunlara yasakçı refleksle tepki vermekten kaçınıp, insanı, fikir ve ifade özgürlüğünü temel alan çözümlerin peşinde koşmalıyız. Türkiye İnternetinin en önemli eksikleri arasında Yönetişim yapılarının yokluğudur. Kamu idaresi, özel sektörü, Sivil Toplumunu, ve Üniversiteleri kendine paydaş kabul etmeli, çözümü zor olan sorunları, yavaş, dikkatli bir şekilde, katılımcı ve saydam yapılarla çözme çabasına girmelidir. Co-regulesyon ve self-regulasyon yapıları teşvik edilmelidir. Her sorunu, kanunla ve bir defada çözmeye çalışmak alışkanlığından vazgeçmek gerekir.

Türkiye'nin İnternetin marjinal problemleri olan "zararlı içerik"e odaklanmaktan çok, olumlu boyutlarına odaklanması gerekir: nasıl ülkemizi geliştiririz, nasıl rekabet gücümüzü artırırız, birey olarak nasıl kendimizi geliştiririz, nasıl demokrasimizi geliştiririz, nasıl e-devleti kurarız, katılımı artırırız gibi konuların üzerinde kafa yormamız gerekir. Serbestleşmeyi nasıl sağlarız, sayısal bölünmeyi nasıl önleriz, her yurttaşımızı nasıl bilgi ve bilişim okur yazarı yaparız gibi konulara odaklanmalıyız. Yurttaşlarımıza güvenmeli, onların bilgi ve bilinç düzeyini artırmaya çalışmalı, kamu, özel sektör, ve STK'lar olarak birlikte çalışmalıyız. Demokrasi ve kalkınma özgür, yaratıcı, bağımsız bireylerin geliştiği ortamlarda mümkündür. Bilgi Toplumuna yönelik ancak bu tür bireylerin olduğu toplumlarda mümkündür.

İnternet yaşamdır !

Biz sivil toplum kuruluşları 5651 nolu yasanın özünde sansür yasası olduğunu, internetten korkan bir bakış açısının, yasakçı felsefenin ürünü olduğunu, bireye güvenmediğini yasa çıkmadan önce de defalarca belirttik. Dünya ile bütünleşmek, Bilgi Toplumuna yönelmek, bağımsız yaratıcı bireylerin özgürlük ortamında yetişebileceğinin altını çizmek isteriz. Bizler, bu yasanın özüne fikir ve ifade özgürlüğü açısından karşıyız. Ama, çocukları korumak için okullarda ve kamuya açık alanlarda porno, ırkçılık gibi temel insan haklarına aykırı içerik için filtre uygulanmasını destekleriz.

Bugün, Türkiye'nin herhangi bir yerindeki bir mahkeme, bir bilirkişiye bile başvurmadan, pek çok nedenle, tedbir kararı olarak bile, bir web sitesindeki tek bir nesne yüzünden milyonlarca nesne içeren bir web sitesine erişimi kapatabilmekte. Örneğin youtube'de 34 bin Atatürk, 103 bin İstanbul, 5400 Alanya, 7750 Bodrum, 48000 Fenerbahçe, 46000 Galatasaray, 35600 Beşiktaş videosu da dahil olmak üzere yüz milyonlarca video var. Youtube gibi sosyal ağ webleri, pek çok eğitici malzemeyi, az bulunan eski belgeleri, filmleri, ders notlarını içerdiği gibi, çeşitli iş bağlantılarını da içermektedir. Youtube'u gerçekten kapatabilsek, bu işten pek çok vatandaşımız zarar görecektir. Alibaba örneğinde ise iki firma arasındaki uyuşmazlıkta, mahkeme haksız olduğunu düşündüğü tarafı cezalandırmak yerine, alibaba'dan yararlanan tüm vatandaşlarını cezalandırmayı tercih etmiştir. Kaldı ki, devletimiz bir ihracat-ithalat web sitesi olan alibaba'ya üyeliği teşvik etmekte, yıllık abonelik ücretinin yarısını ödemektedir. Mahkemeler tarafından web sitelerine

erişimin yasaklanması kesin bir engelleme sağlamamakta, internet hakkında biraz teknik bilgisi olan bir kişi tarafından başka yollarla hala bu sitelere ulaşılabilmektedir. Uygulanan yasaklamalar, haklı bir nedene dayansa bile, en başta vatandaşlarımızı cezalandırmakta, vatandaşı çok da etkin olmayan bu yasakları aşma yollarını aramaya itmektedir. Yasaklanan web sitesi erişimi, daha doğrusu yasaklamaya konu olan web sitesi nesnesi, örneğin bir video kaydı, o nesne için ülkemiz içinde ve dışında daha fazla negatif reklam ya da tanıtım oluşmasına sebep olmakta ve dünyadaki tüm internet kullanıcılarının ilgisini çekerek asıl amacın tam tersinin gerçekleşmesiyle sonuçlanmaktadır.

Bazı özel koşullarda, başka hiç bir yol kalmadığı bir noktada yasaklama kararı alınabilir, Bir alan adına erişimin tamamını kapatmak ya da bir alan adına ait IP numarasına erişimin tamamen kapatılması, bir kitap yasaklamak için koca bir kütüphaneyi, bazen de bir kütüphaneler kümesinin tamamını kapatmak demektir.

Alan adına yasak koymak, tüm vatandaşlarımızın o alan adı aracılığı ile birbirleriyle yapacakları iletişimi de yasaklamak anlamına gelmektedir ve Anayasa ve AB kriterlerine aykırıdır. Bu tür yasaklamalar medeni dünyadan zamanla ciddi tepki alacaktır. Bu durum özgürlükçü ve liberal demokrasi fikirlerle çelişmektedir.

5651 nolu yasa, TK'ya tüm "zararlı içeriği" izleme ve bu içeriğe erişimi engelleme görevi vermektedir. TK yönetmeliklerle görevinin detaylarını belirlemiştir. Eğer bir web sitesindeki tek bir nesneye yasak koymak isteniyorsa, bu teknik olarak mümkündür. TK, bilinmeyen bir nedenle mümkün olan bir teknik çözümün muhtemelen zahmetli ve masraflı olacağını düşünerek, 5651 ile ilgili yönetmelikte sadece nesnelere erişimin yasaklanmasına yer vermemiş, tüm web sitesine, ve hatta belli bir IP numarasındaki tüm web sitelerine erişimin engellenmesini ilgili yönetmeliğe koymuştur. Bu durumun özgürlükçü demokrasi ile çeliştigini bir defa daha belirtirken, TK'nın görevi çerçevesinde URL temelli filtrelemeyi kolaylıkla yapabileceğini ve sadece yasaklanan belli nesnelere erişimi önleyebileceğini belirtmek isteriz. Bu şekildeki bir teknik çözüm eğer zahmetli ve masraflı olacaksa da, devletimiz tarafından finanse edilerek gerçekçi bir çözüm elde edilebilir.

Gönlümüzde ise, ülkemizde internette sansür hayalinden vazgeçilip, TK'nın ana işi olan telekomünikasyon sektörümüzün tam rekabet koşullarına kavuşması için çalışması ve Türkiye internetinin yönetim ilkeleri çerçevesinde kamu, özel sektör ve STK'lar tarafından birlikte geliştirilmesinde yatmaktadır.

TBD Türkiye Bilişim Derneği
INETD İnternet Teknoloji Derneği
TID Tüm İnternet Derneği
LKD Linux Kullanıcıları Derneği
TIEV Tüm İnternet Evleri Derneği
TUBIDER – Bilişim Sektörü Derneği
TKD – Türk Kütüphaneciler Derneği

Türkiye İnterneti Algılamayadı; sorunları yasaklama ile çözmeye çalışıyor

İnternet, yaşamın tüm boyutlarını değiştiren, İnsanlığı yeni bir toplum biçimine, Bilgi Topluma taşıyan devrimsel bir değişimin ön yüzü, taşıyıcısı, ön modelidir. Bilgi bir üretim faktörü olarak ortaya çıkmıştır; temel zenginlik kaynağı yetişmiş insanların beyinlerindeki bilgi, ve beyinsel ürünlerdir. Eğitim, ar-ge ve inovasyon, Barroso'nun Cebit'in konuşmasında dikkati çektiği gibi, büyüme, istihdam, rekabet ve sürdürülebilir çevre için temel araçların başında gelmektedir. İnternetin başını çektiği devrim, bireye tarihte hiç olmadığı kadar kendini geliştirme ve güç vermektedir. Birey üretici ve tüketici olarak ortaya çıkmaktadır. Katılımcılık ve saydamlık yaşamın tüm boyutlarında öne çıkmaktadır. Web 2.0 ile ortaya çıkan binlerce, milyonlarca kişinin katıldığı, birlikte ürettiği sosyal ağlar ortaya çıkmaktadır. Youtube, flickr, myspace, secondlife, facebook olgularını doğru algılamak gerekir. Katılımcılık, beraber üretmek, saydamlık, ortak yönetim; bir yandan açık kaynak yazılımları, öte yandan, wikipedia, felsefe sözlüğü, açık ders malzemelerine, açık biyoloji gibi olguları ortaya çıkartmış; bunla kalmayıp, ar-ge ve inovasyonda rakib şirketler arası işbirliği, rekabet ve işbirliğinin birlikteliğini ortaya çıkartmıştır.

Öte yandan, İnternet belli bir sahibin olmadığı, çok gevşekce birbine bağlı uluslararası bir yapıdadır. Teknoloji kaygan bir zeminde sürekli gelişmekte; uluslararası işbirliği yapılarının kurulması sürecinin henüz çok başında bir noktadayız.

İnternet, kimsenin tahmin edemeyeceği boyutlara ulaşmış ve tüm hızıyla gelişmektedir. Yaklaşık 1.3 milyar kullanıcının, 500 milyon kayıtlı bilgisayarın, 130 milyon civarında alan adı ve webin, 20 milyarın çok üstünde sayfanın olduğu bir sistemden bahsediyoruz. 100 milyondan fazla video ve 60 milyondan fazla blog yazarının olduğu bir dünyadan bahsediyoruz.

Türkiye uzun süre, İnternetin gelişimini kendi haline bıraktı. İnternetin önemini kavrayıp, gelişmesi için ciddi bir çaba harcadığını söylebilmek mümkün değil. Son yıllarda ağır aksak da olsa olumlu gelişmeler var; ama yasakçı refleks ağır basıyor. Örneğin, DPT Bilgi Toplumu Dairesi 2003 Şubatında 5 kişiyle başladı; 12 kişiye çıkabildi. Ama, TK 'da yasaklamaya bakan daire için 93 kişilik kadro verildi; 30 kusur kişi vardı 2 ay önce.

Türkiye şimdiye kadar 2 ciddi refleks verdi. Birincisi 2001-2002 yıllarında 55.-57. hükümetler arasında, Alternatif Medyanın palazlandığı yıllarda, RTÜK kanununa eklenmek istenen "İnternet Basın Kanununa tabidir!" yaklaşımıdır. Bu öneri, tepeden inme bir şekilde Anayasa Komisyounda, kimsenin sahip cikmadığı bir şekilde ortaya atılmış bir teklifti. Kamuoyuna bir emrivaki olarak yapılmıştı. İnternet kamuoyunun isyanı sonucunda sona nda yumuşatıldı; veto edildi; ama RTÜK yasası nedeniyle olduğu gibi çıktı. 59 hükümet by maddeyi iptal etti. Ama, çocuk pornografisini önlemek ve "temiz internet" için, 5651 nolu fiili "sansür" yasasında 59. hükümet çıkardı. Bu yasa çıkarken, genel kmauoyunun ilgisini çekemedik. Bilişim STK'ları sesimizin çıktığı kadar cığlık attık ama bir işe yaramadı. Adalet Bakanlığının devre dışı kaldığı bu süreçte, Ulaştırma Bakanı, biz batıyı taklit etmeyeceğiz; dünyaya örnek olacağız dedi. Yasa çocuk pornosu, ihtiharı teşvik gibi dünyanın uzlaştığı konuların yanında, kumar, müstehcenlik gibi dha tartışmlatı konusunda yanında son anda eklenen Atatürk'e hareket konularında erişimi engellemenin yasal zemini oluşturdu. Ortaya dünya litaretürüne katkı olan, batıdan ayrılan daha çok Çin, İran, Suudi Arabistan'a yakın bir düzenlenmeye gidilmiş oldu.

Yasa'nın temel felsefesi, "bizim istemediğimiz kuş uçmasın!" yaklaşımıdır. Bunun için, tüm erişim sağlayıcı, yer sağlayıcılar TK ya kayıt olmak

zorundadır. Yurt dışında olan içerik/yer sağlayıcılara ilişkin webleri, TK mahkeme kararı olmadan, savunma almadan, bilirkişiye sormadan yasaklayabiliyor, ve bunu daha sonra kimseye bildirmek zorunda bile değil. Bürokratik bir kadroya, böyle bir yetkinin verilmesi, "sansür " değil de nedir? Tabi ki, yasaklanan yerlerin sahipleri Türk mahkemelerine itiraz hakları var.

Bu yasaklamalar gazete, dergi, broşur yasaklama, kitap toplama kolaylığıyla yapılıyor. Ve yasak, sadece Türkiye'deki Türklere, hatta onların birazına uygulanıyor. Tüm dünya onları izlemeye devam ediyor. Fakat, daha trajik komiği, biz bazı videoları yasaklayarak, onların daha fazla görülmesini sağlıyoruz. Kimsenin bilmediği bir şeyi, öne çıkartıyoruz; reklamını yapıyoruz. Türkiye, dünya internetini kontrol edebileceği varsayımı altında hareket ediyor.

TK'ya verilen görev, dünya üzerinde türkçe zararlı içeriği tespit etmek, izlemek, ve erişimi engellemek. Devletimiz, türk vatandaşlarını zararlı içerikten korumakla görevli hissediyor. Devletimiz, "temiz internet" istiyor. Bu çok tehlikeli bir fikir! Demokrasilerde devlet bunu yapmaya kalkmaz. Devlet vatanadaşı bilinçlendirir, araçlarını dağıtır; çocukları ve kamu alanlarını koruyabilir; ama bütün vatandaşları "zararlı içerikten" korumaya kalkmaz.

Şu anda Türkiye İnternetimde tam bir kaos yaşanıyor. İnterneti bir basın gibi algılayan hakim ve savcılarımız; internet ve bilşim teknolojilerinde temel bilgilerden yoksun olmasalarda, bir bilirkişiye bile sormadan, ilgili webi kendi gözleriyle görmeden bile yasaklayabiliyorlar. Milyonlarca kitabı olan bir kütüphaneyi, içindeki bir kitap yüzünden yasaklamakla eşdeğer olduğunu bilemiyorlar, göremiyorlar. Bir başka benzetme, içinde pek çok alışveriş merkezinini barındıran bir kompleksi, bir dükkandaki bir ürün yüzünden kapatmaktan çekinmiyoruz. Bu arada kapatılan dükkanların önemli bir kısmının sahibi Türk, müşterilerin de önemli bir kısmı türk. Kanımca, kapanan dükkanların sahiplerin devleti benide haksız yere kappatın diye dava açma hakkı var; çünkü mağdur oluyorlar. Bizim hukuk sistemin ve bürokrasinin, ortada yaşamı köklü olarak değiştiren bir devrim olduğunu kavraması gerekir. Tabi caizse, "Tüfek İcat oldu Mertlik Bozuldu". Bizim İnterneti basın gibi algılayıp, yasakçı reflekslerden kaçınmaız gerekir.

Türkiye İnterneti Bilgi Toplumunun bağlamında algılamakta biraz zorlanıyor. Bilgi Toplumu Stratejisi toplum için hala bir sır. Türkiye İnternet ve getirdiği özgürlükten, yönetişimin anlayışından, katılımcılıktan ürken, çekingen bir tavır sergiliyor. Türkiye gemisinin rotasını henüz Bilgi Topluma döndüremedik. Geliştirmek, yaymak ve önünü açmak için daha utangaç davranırken, yasaklamak için oldukça atik davranıyor. Adalet sistemi içinde, bir bilgilenme, uzmanlaşma, diyalog yapılanmaları kurulmaya çalışılmadı. Sivil Toplumun çalışmaları, bu büyük yapıyı etkilemekten çok uzak.

Türkiye dünya ölçüsünde youtube, geocities, wordpress ve alibaba.com webleri gündeme gelmektedir.

Youtube örneğinde, basının Atatürk aleytarı bir vidoyu gündeme getirmesi nedeniyle, mahkeme yasaklama kararı verdi, ve biz bu istemediğimiz videonun reklamını yaparak tüm dünyanın görmesini sağladık. Wordpress ve Geocities üzerinde türklere ait, ve türkların yararlandığı milyonlarca sayfayı yasakladık. Alibaba.com ise toptancıların buluştuğu bir

ihracat-ihrcat webi. Türk devleti de, alibaba.com'a üyeliği teşvik edip, üye aidatının yarısını ödüyor. Bir kepçe markası hak ihlali iddası üzerine mahkeme, ihlal eden mahkeme para cezası vermek yerine, gerekirse site kapansın diyor ve tüm alibaba.com yasaklanıyor. Bu alış merkezlerinden oluşan bir kompleksin, bir dükkan nedeniyle kapatılması demek. Aynı alışveriş merkezinde dükkanı olan diğerlerinin suçu ne ? Bunu yapmanın Türkiye'ye ne yararı var ?

Erişimi engelleme Ya da yasaklama 3 yolla uygulanabilir; Türkiye'de ilk 2'si uygulanıyor. Uygulması en kolay yol, DNS ayarlarıyla oynamak (DNS tampering). Yasaklanmak istenen alan adı için, daha çok TTNET DNS sisteminde "sahte" bir kayıt giriliyor. Girilen kayıt, o alan adı ile ilgili tüm webleri, "Bu site mahkeme kararıyla kapatılmıştır!" sayfasına yönlendiriliyor. Bu sahte kaydın olduğu DNS sunucusunu kullananlar, o alan adıyla ilgili Hiçbir hizmeti alamıyorlar. Örneğin o alana adına e-posta göndermek mümkün değildir. Wordpress.com uygulaması bunun en bilinen örneği. Türklere ve yabancılara ait milyonlarca sayfa ve alt alana adına erişim engellendi. Tango.wordpress.com gibi İtalyanca bir webte, Türklere ait, kişisel webler vs pek çok şey engellendi.

İkinci bir yol, ilgili webin IP numarasına erişimi engellemektir. Kullanıcılardan bu IP adresine giden istekleri içeren IP paketlerini çöpe atarsanız, kullanıcının istediği nesne eline ulaşmamış olacaktır.

5651 ile ilgili yönetmelikler sadece bu iki yolu göstermektedir. Mahkemelerde bunları yaygın olarak kullanmaktadır.

Üçüncü bir yol, ilgili nesnenin adresi yani URL'i içeren paketleri çöpe atmaktır. Kullanıcıdan giden paketleri incelemek yeterlidir. Sunucudan gelen paketleri incelemek daha zor ve zahmetli , yani pahalıdır. Ama, istek paketlerini incelemek büyük ölçüde yeterlidir.

"Zararlı İçerik" tüm dünyanın sorunu. ABD'de 2 defa, porno ve müstehcenlikle ilgili kanun çıktı. İkisinde Anayasa Mahkemesi tarafından, Anayasaya 1. ekleme, yani "ifade özgürlüğü" gerekçesiyle iptal edildi. Tüm Avrupa'da bu ortak düzenleme (co-regulasyon, self regulasyon) yoluyla yapılmaya çalışılıyor. Sivil toplum Kuruluşları bu işin başını çekiyor. Türkiye'de ise TK bünyesinde İletişim Başkanlığı bünyesinde İnternet Dairesi 5651'i uygulamakla görevli. TK'nin kadrosu hukukçular, iletişimcilerden ibaret. Sosyolog, psikolog gibi sosyal bilimciler, ve diğer bilim dallarından temsilci yok.

Türkiye'de kendini İnternetden sorumlu bir makam olmadığı için bu kaosu epey bir dönem yaşaçağa benziyoruz. İnternet konusunda yetkisi olan, vaktinin önemli kısmını internete ayıran bir siyasal lider, yeteri kadar büyük ve esnek bir kamu yapılanması, sivil toplumu, özel sektörü, ve üniversiteyi temsil eden yönetim yapıları, vatnadaşı işin içine çeken mekanizmaları kurmak gerekir. O zaman kagğıt üzerindenki Bilgi Toplumu Stratejisi, türkiye gemisinin rotasını Bilgi Toplumuna doğru döndermek için ciddi bir gayret gösterebilir. Avrupa Birliği, kalkınma, rekabet, istihdam, ar-ge, inavasyonla İnternetin ve temsil ettikleirn bağlantısı kurabilir, ve sağlam adımlarla ilerliyebiliriz.

7-20 nisanda yapacağımız, İnternet Haftasında bu konuları gündeme getirmeyi umuyoruz. İnternet yaşamadır!
internethaftasi.org.tr